

TARY BLANKA – FEJES JÓZSEF BALÁZS – HÓDI ÁGNES – SZENCZI BEÁTA – VÍGH TIBOR

Szövegértés-fejlesztés a vizuális segédlet olvasási stratégiával

E munka célja, hogy felhívja a figyelmet az olvasás támogatására az alsó tagozatot követő évfolyamokon, és néhány példán keresztül szemléltesse, hogyan valósítható meg tanórába ágyazva tankönyvi szövegek felhasználásával. Ez az írás a szövegértés-fejlesztés tantárgyba ágyazott fontosságának bemutatását követően értelmezi az olvasási stratégiákat, majd azok egyike, a vizuális segédlet alkalmazása kapcsán néhány példát ismertet. A példák a történelem tantárgy egy tankönyvi szövegéhez kötődnek, ugyanakkor úgy véljük, az olvasási stratégiák többsége egyéb tantárgyak tankönyvi szövegeihez az itt bemutatotthoz hasonló módon hozzákapcsolható. Jelen munka a *Motivációalapú szövegértés-fejlesztés. Az olvasási stratégiák és az olvasási motiváció tantárgyakba ágyazott támogatásának elmélete és gyakorlata* című kötet alapján készült, egyes szövegrészek a kötetből szó szerint átvett részletek.¹

Problémafelvetés: mi a baj a szövegértéssel?

Az olvasás elsajátítása rendkívül időigényes és összetett folyamat, a jól olvasók számára is csak a készségek kis része válik tudatossá. Ezek főként az olvasástanítás kezdeti szakaszához kötődnek, ideértve a betűk felismerését, a szavak és mondatok hangos, folyékony olvasását. Emiatt az olvasás elsajátításának folyamata gyakran jóval egyszerűbbnek és rövidebbnek tűnik a valóságosnál.

A magyar iskolarendszer sajátosságai hozzájárulhatnak az olvasás ilyen leszűkített értelmezéséhez és széleskörű elfogadottságához. Az alsó tagozat fő célja az alapvető képességek, köztük az olvasás fejlesztése, amelyhez külön olvasásórákat is rendelnek. A felső tagozattól kezdve a hangsúly a lexikális ismeretekre helyeződik, az olvasás pedig már a tanulás eszközeként jelenik meg. Ennek köszönhető a nézet, hogy az első négy év elegendő lenne az olvasás megtanulására, és a felső tagozattól kezdve a tanulóknak önállóan kellene elsajátítaniuk a tankönyvi anyagot. Azonban míg egyes tanulók negyedik évfolyamon már magas szintű szövegértéssel rendelkeznek, a diákok jelentős részére ez nem jellemző.²

Molnár Gyöngyvér és Józsa Krisztián 2006-ban végzett, nem reprezentatív kutatásában az ötödikes tanulók 39%-a esetében nem reális elvárás az önálló tanulás a tankönyvekből.³ Nagy József országos, reprezentatív kutatása pedig kimutatta, hogy a nyolcadikosok 21%-a, a tizedikesek 16%-a nem képes hatékonyan tanulni gyenge olvasási teljesítménye miatt.⁴ A PISA-vizsgálatok legutóbbi három felmérésében a magyar diákok több mint negyede a gyengén teljesítők közé tartozott szövegértésből, az OECD 2023 szerint pedig az alapszint alatt teljesítők nem rendelkeznek a modern társadalmi élethez szükséges minimális szövegértéssel.⁵

Az alsó és felső tagozat közötti átmenet nehézségei jól ismertek, és gyakran felmerülnek a pedagógusi és szülői diskurzusban. A szakirodalom számos magyarázatot kínál ezekre a nehézségekre, például a tanítói felügyelet megszűnését, a megnövekedett tanulmányi elvárásokat, az új tantárgyakat és tanárokat, valamint a bizonytalanságból fakadó nehézségeket.⁶ Ugyanakkor gyakran figyelmen kívül marad egy központi tényező: a felső tagozattól kezdve az olvasás már nem fejlesztendő készségként, hanem az önálló tanulás alapjaként jelenik meg. Ez a feltételezés a tanulók jelentős része tekintetében nem reális, és figyelmen kívül hagyása súlyos következményekkel jár.

A fejletlen olvasás miatt a tanulók egy része nem élhet át sikerélményt az iskolai tanulás során, mivel a szövegértést igénylő feladatok nagy része a kudarc kockázatát hordozza. Ahogy haladunk a felsőbb évfolyamok felé, a tananyag összetettebbé válik, a gyengén olvasók lemaradása nő, motivációjuk csökken, és gyakran magatartási problémák is megjelennek az osztályteremben.⁷

Egyes tanulóknál a gyenge teljesítmény a fejletlen szövegértésre vezethető vissza, a pedagógusok többsége mégsem érzi magát felelősnek, és a tanítók szerepét hangsúlyozza. Nemzetközi vizsgálatok szerint azonban az alsó tagozaton az olvasás tanítás megfelelő. A PIRLS-felmérés szerint a negyedikes magyar diákok a nemzetközi átlag felett, sokszor kimagaslóan teljesítenek, míg a tizenöt évesek PISA-eredményei átlag alattiak.⁸ Ha az összehasonlítást a visegrádi országokra szűkítjük (Lengyelország, Csehország, Szlovákia, Magyarország), hasonló képet kapunk: a tanítók kevésbé okolhatók a gyenge szövegértésért. A magyartanárok szerepe is felmerül, de a többi tantárgyat oktató kollégákhoz hasonlóan zsúfolt tantervet követnek, és az olvasásfejlesztésre valószínűleg nem fordítanak több figyelmet, mint bármely más tantárgy oktatására.⁹

A gyenge szövegértés fő okát abban látjuk, hogy az alsó tagozat négy éve nem elegendő az önálló tanuláshoz szükséges olvasási szint eléréséhez. Az optimális szövegértés kialakulása kb. egy évtizedes folyamat, amely a felső tagozat során is támogatást igényelhet.¹⁰ Ezért még a középiskolában és a felsőoktatásban is szükséges az olvasás fejlesztése, tantárgyakba ágyazottan, minden pedagógus támogatásával.¹¹ A különféle, minél változatosabb szövegek használata különösen előnyös a szövegértés fejlesztése szempontjából.¹²

Bár a Nemzeti Alaptanterv előírja, hogy minden pedagógusnak támogatnia kell a szövegértést, a felső tagozaton és a középiskolában keveset tudunk e gyakorlat tényleges megvalósulásáról. A felmérések szerint az olvasás támogatása főként a magyart és idegen

nyelveket oktató tanároknál jelenik meg, és a pedagógusok többsége szakmai segítséget igényelne a szövegértés fejlesztéséhez.¹³

Egy megoldási javaslat – az olvasási stratégiák tanítása

Az olvasási képesség fejlesztésének egyik hatékony iránya a felső tagozaton a szövegértés tantárgyakba ágyazott fejlesztése lehet, különös hangsúlyt fektetve az olvasási stratégiák tanítására.¹⁴ Az olvasási stratégiák értelmezése szorosan kapcsolódik a metakogníció fogalmához, amely a saját gondolkodásunkról való tudatos gondolkodást jelenti.¹⁵ Hasonlóképpen az olvasási stratégiák a saját olvasási folyamatainkról való tudatos gondolkodásként definiálhatók.¹⁶ Az olvasási stratégiák tudatosan végzett műveletek, amelyeket az olvasó azért alkalmaz, hogy a szöveget saját céljainak megfelelően értelmezze.¹⁷ Ezek a stratégiák kontrollált cselekvést igényelnek, valamint elköteleződést és erőfeszítést az olvasó részéről.¹⁸ Segítik a szöveg mélyebb értelmezését, elősegítik a jelentés kialakítását, és támogatják a tanulói autonómiát. Az olvasási stratégiák hatékony alkalmazása gyakorlást igényel, hogy automatizált folyamatként működhessen.¹⁹ A kezdő és a gyakorlott olvasó közötti különbség például abban rejlik, hogy a tapasztalt olvasó számos stratégiát ismer, és tudja, mikor melyiket érdemes alkalmazni.²⁰ Minél több stratégiát sajátít el az olvasó, annál könnyebben találja meg a számára legmegfelelőbbet.²¹

A gyakorlott olvasó képes felismerni, amikor a szöveg értelmezésében nehézségbe ütközik, és ilyenkor tudatosan alkalmaz olyan stratégiákat, amelyek segítenek az akadályok leküzdésében, például a szöveg újraolvasását, az olvasottak átgondolását vagy az olvasás lassítását a nehezebb részeknél.²² Elegendő gyakorlás után ezek a stratégiák automatikussá válhatnak, így használatuk nem igényel tudatos átgondolást, és megkönnyítik az információfeldolgozást.²³ Más szóval a gyakorlott olvasó az olvasás során a tudatos, stratégiai és az automatizált, belsővé vált folyamatokat váltogatja a szöveg nehézségétől függően, hogy a lehető legmélyebb megértést érje el.²⁴

Fókuszban egy olvasási stratégia: a vizuális segédlet

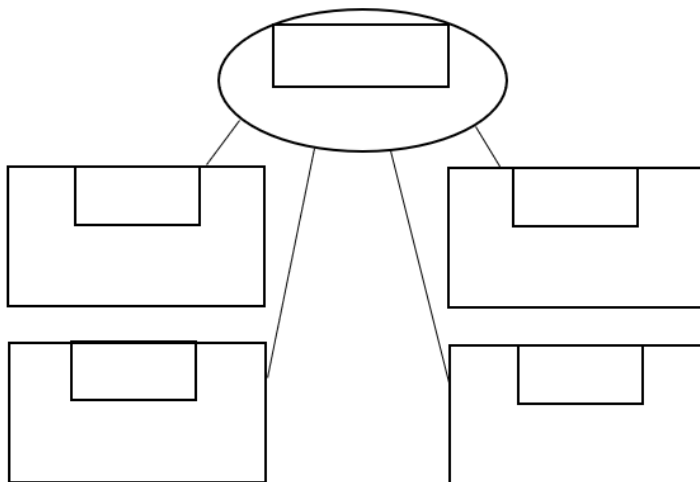
Számos olvasási stratégia azonosítható. Ezek közül egyet kiemelve mutatunk be példát az olvasási stratégiákkal való szövegértés-fejlesztésre.

A vizuális segédletek alkalmazásakor a tanuló a szöveget vizuálisan jeleníti meg. A 1–7. ábra, valamint a 1. és 2. táblázat ehhez kínál példákat. A szövegből való tanulás fontos támogatói a vizuális segédeszközök, amelyek hatékonyak lehetnek az olvasó szövegről alkotott gondolatainak a strukturálásában; használatuk erősíti, mélyíti a megértést, segít meglátni az összefüggéseket.²⁵ A vizuális megjelenítéshez tartozhatnak olyan kézenfekvő stratégiák is, mint a fontos információk aláhúzása, bekarikázása a szövegben, illetve

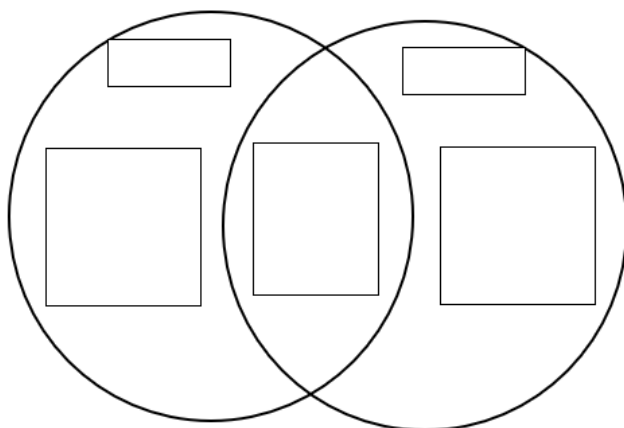
jegyzetek készítése. Emellett kérdések és hozzászólások írhatók ragacos lapokra vagy a szöveg margójára.²⁶ Ezek mind olyan funkcionális eszközök, amelyek kívülről támogatják az olvasás folyamatát.²⁷

Az információt közlő szövegek hierarchikus elrendezéséből adódóan a grafikus szervezők segíthetnek a struktúra megértésében, a szövegtípus elrendezésének a megismerésében és az ebben való navigálásban. A grafikus szervezők alkalmazásakor hívjuk fel a figyelmet a kulcsfogalmakra, a fő gondolatokra, a fejezetcímekre, amelyek felhasználhatók a grafikus szervezők elkészítéséhez, a szöveg struktúrájának a megismeréséhez. Hasznos, ha mozgathatóvá tesszük a grafikus szervezőket, például olyan módon, hogy az osztályteremben egy nagy kartonra feltehetik a diákok egy-egy színes lapra írt vagy rajzolt gondolataikat a szövegről. Így sokféle összefüggés megállapítható közösen, valamint létrehozható a szöveg absztrakt struktúrája.²⁸

Gondolattérképek és fogalmi térképek alkotása is megkönnyítheti a tanulást. A gondolattérkép esetében általában középre kerül a tanulás tárgya, egy kifejezés vagy kép. Ebből vonalak ágaznak szét az altémák felé, amelyekből újabb vonalak húzhatók az adott részhez tartozó kulcsfogalmak megnevezésére. Az egész gondolattérkép egy olyan átfogó szerkezetet mutat, amely dúsítható színekkel, ábrákkal.²⁹ A fogalmi térkép készítése is hatékony módszer lehet. Abban tér el a gondolattérképtől, hogy a kigyűjtött kulcsfogalmakat összekötő vonalakon a fogalmak közti kapcsolatot is megnevezik.³⁰ Tanórai környezetben, csoportban is alkalmazható. Ez a gyakorlat különösen a gyengébb teljesítményt nyújtó olvasóknak segíthet abban, hogy az előzetes tudásukat aktivizálják és az új fogalmakhoz kössék. Ez a stratégia összeköthető továbbá a kérdésfeltevessel: a diákok közösen felragasztanak kérdéseket egy nagy lapra, majd csoportban megkeresik a választásokat, és ráírják a közösen készülő munkára.³¹

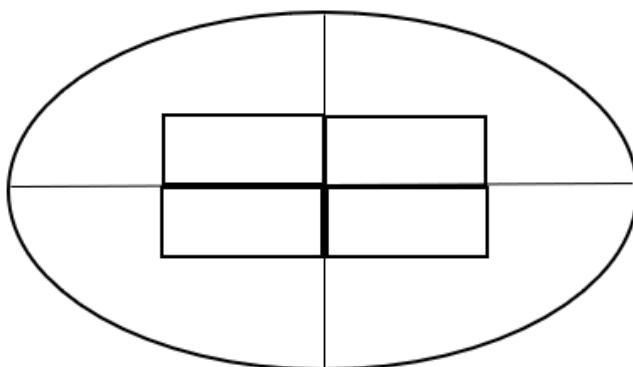
1. ábra Grafikus szervezők (olvasáshoz és íráshoz), vélemény kifejezésre és érvelésre³²

2. ábra Venn-diagram két fogalom tulajdonságainak az összehasonlítására³³

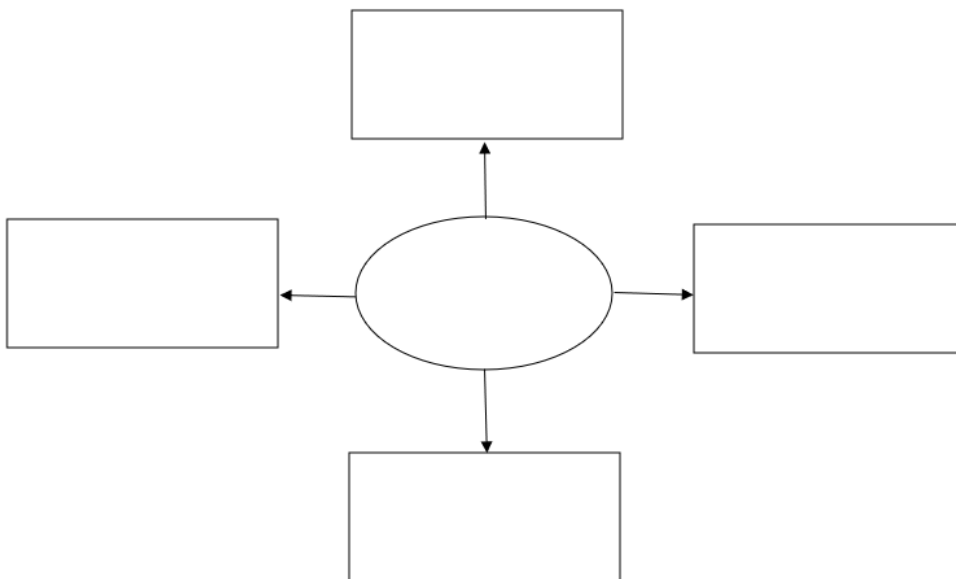
A grafikus szervező lehet továbbá táblázat, amelyben a legfontosabb adatok, információk, tanulságok szerepelnek, vagy akár az is, hogy mit nem értettek meg a tanulók, és hogyan jöttek rá a megoldásokra (1. és 2. táblázat). Ide tartozik a vázlatlánc és a vázlatkör is (3. és 4. ábra). A vizuális segédletek egy másik lehetséges alkalmazása, ha a tanár beszerez színmintaalapokat, amelyeken egy színnek a nagyon intenzív és az egészen halvány árnyalatai is megtalálhatók. Ezzel a színskálával jelezhetik a diákok, hogy mennyire értették meg a szöveget. Ha minden világos volt, nem okozott gondot a szöveg, akkor választhatják az intenzív színeket, és így tovább. Ha például az alulról a második leghalványabb színt választja a diák a megértés szintjének, az valamilyen javító stratégia (pl. újraolvasás) alkalmazásának a szükségességét jelezheti. A fokozatok a diákokkal együtt is elnevezhetők.³⁴

Példák az ehhez a stratégiához kapcsolódó tanári instrukciókra:

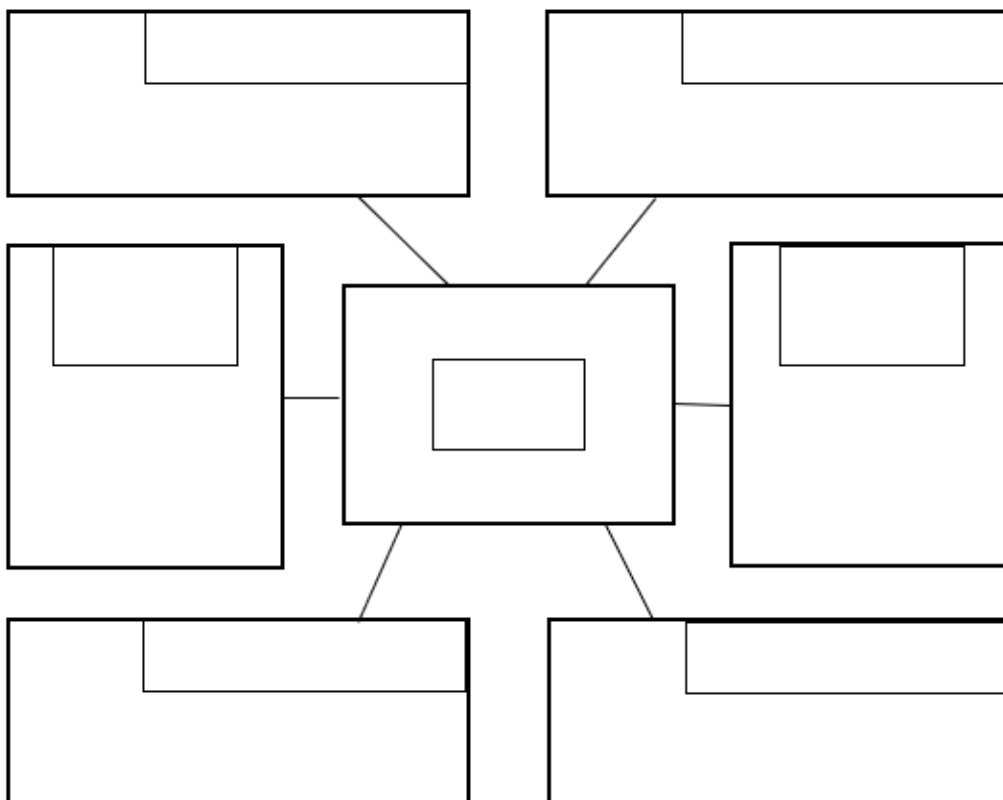
- Hogy tudnád megjeleníteni a szöveg struktúráját?
- Rajzold le, milyen kapcsolatban állnak egymással a szöveg kulcsfogalmai!
- Húzd alá a fontos részeket!
- Karikázd be a kulcsfogalmakat / igéket stb.!
- Karikázd be két különböző színnel, ami az x és ami az y mellett hozható fel érvként!

3. ábra Vázlatkör³⁵

6. ábra Egyszerűbb jellemtérkép³⁸

7. ábra A fontos gondolatok szervezője³⁹

Téma:.....

I. [főtéma]: .....

A [altéma]: .....

1. [részlet]: .....

2. [részlet]: .....

B [altéma]: .....

1. [részlet]: .....

2. [részlet]: .....

II. [főtéma]: .....

A [altéma]: .....

1. [részlet]: .....

2. [részlet]: .....

B [altéma]: .....

1. [részlet]: .....

1. táblázat: Vázlat^o

Összefoglalás		
Ezt tudtam már olvasás előtt:	Ezeket a fontos dolgokat tudtam meg:	Erre vagyok még kíváncsi:
Számomra a legfontosabb dolog, amit megtudtam:		
Számomra a legérdekesebb, amit megtudtam:		
Ezt nem értettem:		
Így tudtam meg a jelentését:		

2. táblázat: Összefoglalás

Példák: a vizuális segédlet stratégiája történelem tantárgyba ágyazva

A következőkben az olvasási stratégiákkal, jelen esetben a vizuális segédlet stratégiájával végzett szövegértés-fejlesztésre mutatunk néhány példát (1–5. fejlesztőfeladat). A fejlesztőfeladatok a Nemzeti Tankönyvkiadó 5. osztályos történelem tankönyvének az ókori Hellász világát bemutató szövegéhez kapcsolódnak.⁴¹ Megjegyezzük, hogy e fejlesztőfeladatok kiragadott példák, kizárólagos céljuk annak szemléltetése, hogy a tankönyvi szövegek viszonylag egyszerűen felhasználhatók szövegértés-fejlesztésre, ami egyben hozzásegítheti a tanulókat az adott szöveg hatékonyabb tanulásához. További célunk volt, hogy minél változatosabb lehetőségeket mutassunk be.

1. fejlesztőfeladat

Szerinted mit jelent az összetartozás szó? Milyen dolgok erősíthetik az összetartozás érzését családi, baráti és nemzeti körben? Írd az alábbi gondolattérképre az ötleteidet, majd beszélj meg a társaiddal!

2. fejlesztőfeladat

Olvasd el „A görögök összetartozása” szöveget! Miközben olvasol, keresd meg a görög eredetű szavak rövid meghatározását a szövegben! Egészítsd ki a táblázatot!

Görög eredetű szavak	Meghatározás

3. fejlesztőfeladat

Olvasd el újból „A görögök összetartozása” szöveget! Csoportban töltsétek ki az ábrát a szöveg alapján! Minden pontozott vonalon csak egy-egy információt adjatok meg! Ha készen vagytok, kérjétek a tanártól a megoldást!

<p>Poliszok jellemzői:</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>Összetartozás elősegítői:</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<p>Olümpia jellemzői:</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>Olümpiai játékok jellemzői:</p> <p>.....</p> <p>.....</p>

4. fejlesztőfeladat

Írjátok a megadott elemeket az ábrába!

független görög városállamok
 közös nyelv
 Kr. e. 776-ban volt az első
 nincsenek közös vezetői
 katonai szövetségek

Zeusz temploma található
 közös vallás
 négyévente rendezték
 vallási központ

<p>Poliszok jellemzői:</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>Összetartozás elősegítői:</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
<p>Olümpia jellemzői:</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>Olümpiai játékok jellemzői:</p> <p>.....</p> <p>.....</p>

Van-e olyan elem, amit Ti írtatok, de nincs a listában? Beszéljétek meg!

5. fejlesztőfeladat

Dolgozzatok párokban, és gyűjtsétek össze, mit tudtok a jelenkori olimpiai játékokról! Töltsétek ki a táblázatot, és válaszoljatok a kérdésekre az ókori olümpiai játékok kapcsán is! Minden kérdésre válaszoljatok, még akkor is, ha csak tippeltek!

Kérdés	Jelenkori olimpiai játékok	Ókori olümpiai játékok
Hány évente rendezik meg?		
Kik vehetnek rajta részt versenyzőként?		
Kik vehetnek rajta részt nézőként?		
Milyen versenyszámokból áll? Próbáljatok megnevezni minél többet!		
Mi a győztesek jutalma?		

Záró megjegyzések

Magyar és nemzetközi mérések egyaránt arra hívják fel a figyelmet, hogy a szövegértés-fejlesztés hazai gyakorlatában változásra van szükség.⁴² Számptalan kutatás igazolta az olvasási stratégiák tanításának a hasznosságát, azonban hazai kontextusban ezek alkalmazása még nem számít bevett gyakorlatnak.⁴³ Bár a szövegértés fejlesztése minden tantárgyhoz kapcsolódóan fontos feladat lenne, a tanárok gyakran érzik úgy, hogy nem rendelkeznek ehhez megfelelő felkészültséggel.⁴⁴ Írásunk célja az volt, hogy példákon keresztül egy lépéssel közelebb vigyük a pedagógusokat a szövegértés-fejlesztés tanórai megvalósításához.

Támogatás

A tanulmány elkészítését a Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatta. A kutatást a Szegedi Tudományegyetem Interdiszciplináris Kutatásfejlesztési és Innovációs Kiválósági Központ (IKIKK) Humán és Társadalomtudományi Klaszterének IKT és Társadalmi Kihívások Kompetenciaközpontja támogatta. Fejes József Balázs és Szenczi Beáta a Gyermeki fejlődés nyomon követését segítő mérőeszközök fejlesztése kutatócsoport tagja.

Felhasznált és ajánlott irodalom

- AFFLERBACH, Peter, PEARSON, P. David & PARIS, Scott G.: Skills and strategies: Their differences, their relationships, and why they matter, in Mokhtari, Kouider (ed.): *Improving reading comprehension through metacognitive reading strategies instruction*, Lanham, Maryland, Rowman & Littlefield, 2017, 33–49.
- ALMASI, Janice F. – HART, Susan J.: Best practices in narrative text comprehension instruction, in Gambrell, Linda – Morrow, Lesley Mandel (ed.): *Best practices in literacy instruction*, The Guilford Press, 2015, 223–248.
- BAKÓ Katalin: Mesepedagógia az általános iskolában: Tématervek és foglalkozások az alsó és felső tagozat közötti átmenet segítésére a „Népmeseincstár” mesepedagógiai módszer használatával, in Csató Anita, Herédi Rebeka, Kispál Dániel, Kusper Judit & Takács Judit (szerk.): *Irka Könyvek 2. Olvasatok és módszerek: Tanulmányok a magyartanítás módszertanáról*, Líceum Kiadó, 2023, 79–99, https://publikacio.uni-eszterhazy.hu/7638/1/IRka_2023_digit.pdf (Letöltés: 2025.09.29.)
- BELINSZKI Bálint – SZEPESI Ildikó – TAKÁCSNÉ KÁRÁSZ Judit & VADÁSZ Csaba: *Országos kompetenciamérés 2020: Országos jelentés*, Oktatási Hivatal, 2020.
- CSÍKOS Csaba: *Metakogníció: A tudásra vonatkozó tudás pedagógiája*, Budapest, Műszaki Könyvkiadó, 2007.
- DE-LA-PEÑA, Cristina – LUQUE-ROJAS, María Jesús: Levels of reading comprehension in higher education: Systematic review and meta-analysis, *Frontiers in Psychology*, Vol. 12, 2021. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.712901>
- DUKE, Nell K. – MARTIN, Nicole M.: Best practices in informational text comprehension instruction, in Gambrell, Linda B. – Morrow, Lesley M. (eds.): *Best practices in literacy instruction, 5th edition*, The Guilford Press, 2015, 249–267.
- FEJES József Balázs: Learning motivation of disadvantaged students, in Seel, Norbert M. (ed.): *Encyclopedia of the sciences of learning*, Springer, 2012, 1935–1937. https://doi.org/10.1007/978-1-4419-1428-6_680
- FEJES József Balázs, HÓDI Ágnes, SZENCZI Beáta, TARY Blanka & VÍGH Tibor: *Motivációalapú szövegértés-fejlesztés. Az olvasási stratégiák és az olvasási motiváció tantárgyakba ágyazott támogatásának elmélete és gyakorlata*, Szeged, Motiváció Oktatási Egyesület, 2025.
- FEJES József Balázs, HÓDI Ágnes, SZENCZI-VELKEY Beáta, TARY Blanka & Vígh Tibor: Nem érti, amit olvas! Kinek a feladata az olvasás tanítása? *Anyanyelv-pedagógia*, 15. évfolyam 2022/2, 1–17. <https://doi.org/10.21030/anyp.2022.2.1>
- FLAVELL, John. H.: Speculations about the nature and development of metacognition, in Weinert, Franz Emanuel – Kluwe, Rainer (ed.): *Metacognition, motivation, and understanding*, Hillsdale NJ: Erlbaum, Lawrence Erlbaum Associates, 1987, 21–29.
- GRÓF Péter – SZABADOS György: *Történelem 5. az általános iskolások számára*, Oktatási Hivatal, 2020. <https://www.scribd.com/document/498039411/torikonyv5> (Letöltés: 2025.09.29.)
- GYARMATHY Éva: Gondolatok térképe, *Tani-Tani*, 6. évfolyam, 2001/18–19, 108–115. <https://avfk.hu/wp-content/uploads/2020/02/Gondolatok-t%C3%Agk%C3%A9gpe.pdf> (Letöltés: 2025.09.29.)
- IMRE Anna – ERCSEI Kálmán: Az alsó és felső tagozat közti átmenet, továbbtanulási motivációk, továbbtanulás és tanórán kívüli foglalkozások, in Fehérvári Anikó, Juhász Erika, Kiss Virág Ágnes & Kozma Tamás (szerk.): *HERA évkönyvek 2015: Oktatás és fenntarthatóság*, Magyar Nevelés- és Oktatókutatók Egyesülete, 2016, 334–351. https://hera.org.hu/wp-content/uploads/2016/05/HERA_Evkonyvek_III.o8.05..pdf (Letöltés: 2025.09.29.)
- KAPLAN, Avi, GHEEN, Margaret & MIDGLEY, Carol: Classroom goal structure and student disruptive behaviour, *British Journal of Educational Psychology*, Vol. 72. 2002/2, 191–212. <https://doi.org/10.1348/000709902158847>
- MAGYAR Andrea – HABÓK Anita: Szövegfeldolgozás grafikus szervezők segítségével, *Módszertani közlemények*, 58. évfolyam, 2018/4, 9–18. <https://ojs.bibl.u-szeged.hu/index.php/modszertani-kozlemenyek/article/view/35447/34486> (Letöltés: 2025.09.29.)
- MCGREGOR, Tanny: *Comprehension Connections: Bridges to Strategic Reading*, 2007, Heinemann.
- METKA Katalin, BARBARICS György, ISZÁK Tibor, KOVÁCS Andrea, KULCSÁR Judit, LÁNG Erzsébet, PAPPNÉ VARGA Zsuzsanna, PETRÓ Judit, TÓTHNÉ KECSKEMÉTI Katalin & VARGÁNÉ KISS Erika (szerk.): *Jó gyakorlatok az oktatás szakaszai közötti átmenetekhez*, Oktatási Hivatal, 2020, https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/unios_projektek/efop317/kiadv/EFOP317_IF_atmenetek_jo_gyak_beliv_nyomda.pdf (Letöltés: 2025.09.29.)
- MOKHTARI, Kouider, DIMITROV, Dimiter M. & REICHARD, Carla A.: Revising the Metacognitive Awareness of Reading Strategies Inventory (MARS) and testing for factorial invariance, *Studies in Second Language Learning and Teaching*, Vol. 8, 2018/2, 219–246. <https://doi.org/10.14746/ssllt.2018.8.2.3>
- MOLNÁR Gyöngyvér – JÓZSA Krisztián: Az olvasási képesség értékelésének tesztelméleti megközelítései, in Józsa Krisztián (szerk.): *Az olvasási képesség fejlődése és fejlesztése*, Budapest, Dinasztia Tankönyvkiadó, 2006, 155–174.
- MOLNÁR Edit Katalin: A műfaji tudás és tanítása, in Józsa Krisztián: *Az olvasási képesség fejlődése és fejlesztése*, Budapest, Dinasztia Tankönyvkiadó, 2006, 259–280.
- NAGY József: Olvasástanítás: a megoldás stratégiai kérdései, in Józsa Krisztián: *Az olvasási képesség fejlődése és fejlesztése*, Budapest, Dinasztia Tankönyvkiadó, 2006, 17–42.
- NAGY József: A szóolvasó készség fejlődésének kritériumorientált diagnosztikus feltérképezése, in Józsa Krisztián (szerk.): *Az olvasási képesség fejlődése és fejlesztése*, Budapest, Dinasztia Tankönyvkiadó, 2006, 91–106.
- OECD: *PISA 2022 results (Volume I): The state of learning and equity in education*, OECD Publishing, 2023. <https://doi.org/10.1787/53f23881-en> (Letöltés: 2025.09.29.)
- OKKINGA, Mariska, VAN STEENSEL, Roel, VAN GELDEREN, Amos J. S., VAN SCHOOTEN, Erik, SLEEGERS, Peter J. C. & ARENDS, Lidia R.: Effectiveness of reading-strategy interventions in whole classrooms: A meta-analysis, *Educational Psychology Review*, Vol. 30, 2018/4, 1215–1239. <https://doi.org/10.1007/s10648-018-9445-7> (Letöltés: 2025.09.29.)

- PRESSLEY, Michael: Comprehension instruction: What makes sense now, what might make sense soon, *Reading Online*, Vol. 5, 2001/2, 1–14. <https://www.readingrockets.org/resources/resource-library/comprehension-instruction-what-makes-sense-now-what-might-make-sense> (Letöltés: 2025.09.29.)
- SARGENT, Stephan E.: Metacognitive reading strategies instruction for students in upper grades, in Mokhtari, Kouider (ed.): *Improving reading comprehension through metacognitive reading strategies instruction*, Lanham, Maryland, Rowman & Littlefield, 2017, 177–188.
- SMITH, Melinda: Metacognitive reading strategies for primary and elementary school students, in Mokhtari, Kouider (ed.): *Improving reading comprehension through metacognitive reading strategies instruction*, Lanham, Maryland, Rowman & Littlefield, 2017, 189–208.
- SNOW, Catherine Elisabeth: Reading for understanding: Toward an R&D program in reading comprehension, Santa Monica CA, Rand Corporation, 2002. <https://litmedmod.ca/sites/default/files/pdf/snow-rand-mr1465.pdf> (Letöltés: 2025.09.29.)
- STEKLÁCS János: *Az olvasás kis kézikönyve szülőknek, pedagógusoknak. A funkcionális analfabetizmustól az olvasási stratégiáig*, Budapest, OKKER Kiadó, 2009.
- STEKLÁCS János: *Olvasási stratégiák tanítása, tanulása és az olvasásra vonatkozó meggyőződés*, Budapest, Nemzedékek Tudása Tankönyvkiadó, 2013.
- STEKLÁCS János: PISA 2015 után, PISA 2018 előtt, A szövegértő olvasás fejlesztésének, tanításának feladatai, *Könyv és Nevelés*, 20. évfolyam, 2018/1, 30–49. https://epa.oszk.hu/03300/03300/00013/pdf/EPA03300_konyv_es_neveles_2018_1_030-049.pdf (Letöltés: 2025.09.29.)
- SZENCZI Beáta: Olvasási motiváció 4., 6. és 8. osztályos tanulók körében, *Magyar Pedagógia*, 113. évfolyam 2013/4, 197–220. <https://www.magyarpedagogia.hu/index.php/magyarpedagogia/article/view/61/61> (Letöltés: 2025.09.29.)
- TARY Blanka: Anya-, illetve idegen nyelvi szövegértés vizsgálata pedagógusok véleményének tükrében, *Iskolakultúra*, 31. évfolyam, 2021/3, 30–50. <https://doi.org/10.14232/ISKKULT.2021.03.30>
- TÓTH Edit: Az Országos kompetenciamérés hatása a tanítási munkára pedagógusinterjúk alapján, *Magyar Pedagógia*, 115. évfolyam, 2015/2, 115–138. <https://doi.org/10.17670/MPed.2015.2.115>
- TÓTH Edit, FEJES József Balázs & KINYÓ László: A magyar tanulók tudásának alakulása a nemzetközi tudásvizsgálatok tükrében európai uniós tagságunk két évtizedében, in Tóth György, Gábor András & Medgyesi Márton (szerk.): *Társadalmi riport 2024*, Budapest, TÁRKI, 2025, 377–394.
- WOOLLEY, Gary: *Reading comprehension: Assisting children with learning difficulties*, Springer Dordrecht, 2011. <https://doi.org/10.1007/978-94-007-1174-7>
- ZSIGMOND István – PORCHE Éva: *Olvasási stratégiák*, Pro-Print Kiadó, 2009.

-
- ¹ Fejes József Balázs, Hódi Ágnes, Szenczi Beáta, Tary Blanka & Vigh Tibor: *Motivációalapú szövegértés-fejlesztés. Az olvasási stratégiák és az olvasási motiváció tantárgyakba ágyazott támogatásának elmélete és gyakorlata*, Szeged, Motiváció Oktatási Egyesület, 2025.
- ² Belinszki Bálint, Szepesi Ildikó, Takácsné Kárász Judit & Vadász Csaba: *Országos kompetenciamérés 2020: Országos jelentés*, Oktatási Hivatal, 2020.
- ³ Molnár Gyöngyvér – Józsa Krisztián: Az olvasási képesség értékelésének tesztelméleti megközelítései, in Józsa Krisztián (szerk.): *Az olvasási képesség fejlődése és fejlesztése*, Budapest, Dinasztia Tankönyvkiadó, 2006, 155–174.
- ⁴ Nagy József: A szóolvasó készség fejlődésének kritériumorientált diagnosztikus feltérképezése, in Józsa Krisztián (szerk.): *Az olvasási képesség fejlődése és fejlesztése*, Budapest, Dinasztia Tankönyvkiadó, 2006b, 91–106.
- ⁵ Uo.
- ⁶ Bakó Katalin: Mesepedagógia az általános iskolában: Tématervek és foglalkozások az alsó és felső tagozat közötti átmenet segítésére a „Népmesekincstár” mesepedagógiai módszer használatával, in Csató Anita, Herédi Rebeka, Kispál Dániel, Kuser Judit & Takács Judit (szerk.): *Irka Könyvek 2. Olvasatok és módszerek: Tanulmányok a magyartanítás módszertanáról*, Líceum Kiadó, 2023, 79–99. https://publikacio.uni-eszterhazy.hu/7638/1/Irka_2023_digit.pdf (Letöltés: 2025.09.29.); Imre Anna – Ercei Kálmán: Az alsó és felső tagozat közti átmenet, továbbtanulási motivációk, továbbtanulás és tanórán kívüli foglalkozások, in Fehérvári Anikó, Juhász Erika, Kiss Virág Ágnes & Kozma Tamás (szerk.): *HERA évkönyvek 2015: Oktatás és fenntarthatóság*, Magyar Nevelés- és Oktatáskutatók Egyesülete, 2016, 334–351. https://hera.org.hu/wp-content/uploads/2016/05/HERA_Evkonyvek_III.o8.05..pdf (Letöltés: 2025.09.29.); Metka Katalin, Barbarics György, Iszák Tibor, Kovács Andrea, Kulcsár Judit, Láng Erzsébet, Pappné Varga Zsuzsanna, Petró Judit, Tóthné Kecskeméti Katalin & Vargáné Kiss Erika (szerk.): *Jó gyakorlatok az oktatás szakaszai közötti átmenetekhez*, Oktatási Hivatal, 2020. https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/unios_projektek/efop317/kiadv/EFOP317_IF_atmenetek_jo_gyak_beliv_nyomda.pdf (Letöltés: 2025.09.29)

- ⁷ Fejes József Balázs: Learning motivation of disadvantaged students, in Seel, Norbert M. (ed.): *Encyclopedia of the sciences of learning*, Springer, 2012, 1935–1937. https://doi.org/10.1007/978-1-4419-1428-6_680; Szenczi Beáta: Olvasási motiváció 4., 6. és 8. osztályos tanulók körében, *Magyar Pedagógia*, 113. évfolyam 2013/4, 197–220. <https://www.magyarpedagogia.hu/index.php/magyarpedagogia/article/view/61/61> (Letöltés: 2025.09.29.); Kaplan, Avi, Gheen, Margaret & Midgley, Carol: Classroom goal structure and student disruptive behaviour, *British Journal of Educational Psychology*, Vol. 72. 2002/2, 191–212. <https://doi.org/10.1348/000709902158847>
- ⁸ Tóth Edit, Fejes József Balázs & Kinyó László: A magyar tanulók tudásának alakulása a nemzetközi tudásvizsgálatok tükrében európai uniós tagságunk két évtizedében, in Tóth György, Gábos András & Medgyesi Márton (szerk.): *Társadalmi riport 2024*, Budapest, TÁRKI, 2025, 377–394.
- ⁹ Fejes József Balázs, Hódi Ágnes, Szenczi-Velkey Beáta, Tary Blanka & Vigh Tibor: Nem érti, amit olvas! Kinek a feladata az olvasás tanítása? *Anyanyelv-pedagógia*, 15. évfolyam 2022/2, 1–17. <https://doi.org/10.21030/any.p.2022.2.1>
- ¹⁰ Nagy József: *A szóolvasó készség...*
- ¹¹ De-La-Peña, Cristina – Luque-Rojas, María Jesús: Levels of reading comprehension in higher education: Systematic review and meta-analysis, *Frontiers in Psychology*, Vol. 12, 2021. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.712901>
- ¹² Almasi, Janice F. – Hart, Susan J.: Best practices in narrative text comprehension instruction, in Gambrell, Linda – Morrow, Lesley Mandel (ed.): *Best practices in literacy instruction*, The Guilford Press, 2015, 223–248.
- ¹³ Tary Blanka: Anya- , illetve idegen nyelvi szövegértés vizsgálata pedagógusok véleményének tükrében, *Iskolakultúra*, 31. évfolyam, 2021/3, 30–50. <https://doi.org/10.14232/ISKKULT.2021.03.30>; Tóth Edit: Az Országos kompetenciamérés hatása a tanítási munkára pedagógusinterjúk alapján, *Magyar Pedagógia*, 115. évfolyam, 2015/2, 115–138. <https://doi.org/10.17670/MPed.2015.2.115>
- ¹⁴ Fejes József Balázs et. al.: Nem érti, amit olvas! ...
- ¹⁵ Flavell, John H.: Speculations about the nature and development of metacognition, in Weinert, Franz Emanuel – Kluwe, Rainer (ed.): *Metacognition, motivation, and understanding*, Hillsdale NJ: Erlbaum, Lawrence Erlbaum Associates, 1987, 21–29.
- ¹⁶ Csikos Csaba: *Metakogníció: A tudásra vonatkozó tudás pedagógiája*, Budapest, Műszaki Könyvkiadó, 2007.
- ¹⁷ Steklács János: *Olvasási stratégiák tanítása, tanulása és az olvasásra vonatkozó meggyőződés*, Budapest, Nemzedékek Tudása Tankönyvkiadó, 2013.
- ¹⁸ Afflerbach, Peter, Pearson, P. David & Paris, Scott G.: Skills and strategies: Their differences, their relationships, and why they matter, in Mokhtari, Kouider (ed.): *Improving reading comprehension through metacognitive reading strategies instruction*, Lanham, Maryland, Rowman & Littlefield, 2017, 33–49.
- ¹⁹ Snow, Catherine Elisabeth: *Reading for understanding: Toward an R&D program in reading comprehension*, Santa Monica CA, Rand Corporation, 2002. <https://litmedmod.ca/sites/default/files/pdf/snow-rand-mr1465.pdf> (Letöltés: 2025.09.29.)
- ²⁰ Pressley, Michael: Comprehension instruction: What makes sense now, what might make sense soon, *Reading Online*, Vol. 5, 2001/2, 1–14. <https://www.readingrockets.org/resources/resource-library/comprehension-instruction-what-makes-sense-now-what-might-make-sense> (Letöltés: 2025.09.29.)
- ²¹ Sargent, Stephan E.: Metacognitive reading strategies instruction for students in upper grades, in Mokhtari, Kouider (ed.): *Improving reading comprehension through metacognitive reading strategies instruction*, Lanham, Maryland, Rowman & Littlefield, 2017, 177–188.
- ²² Okkinga, Mariska, Van Steensel, Roel, Van Gelderen, Amos J. S., Van Schooten, Erik, Slegers, Peter J. C. & Arends, Lidia R.: Effectiveness of reading-strategy interventions in whole classrooms: A meta-analysis, *Educational Psychology Review*, Vol. 30, 2018/4, 1215–1239. <https://doi.org/10.1007/s10648-018-9445-7>
- ²³ Snow: Reading for...
- ²⁴ Afflerbach et. al.: Skills and strategies: ...
- ²⁵ Duke, Nell K. – Martin, Nicole M.: Best practices in informational text comprehension instruction, in Gambrell, Linda B. – Morrow, Lesley M. (eds.): *Best practices in literacy instruction, 5th edition*, The Guilford Press, 2015, 249–267.; Woolley, Gary: *Reading comprehension: Assisting children with learning difficulties*, Springer Dordrecht, 2011. <https://doi.org/10.1007/978-94-007-1174-7>
- ²⁶ Molnár Edit Katalin: A műfaji tudás és tanítása, in Józsa Krisztián: *Az olvasási képesség fejlődése és fejlesztése*, Budapest, Dinasztia Tankönyvkiadó, 2006, 259–280.; Smith, Melinda: Metacognitive reading strategies for primary and elementary school students, in Mokhtari, Kouider (ed.): *Improving reading comprehension through metacognitive reading strategies instruction*, Lanham, Maryland, Rowman & Littlefield, 2017, 189–208.
- ²⁷ Mokhtari, Kouider, Dimitrov, Dimiter M. & Reichard, Carla A.: Revising the Metacognitive Awareness of Reading Strategies Inventory (MARSII) and testing for factorial invariance, *Studies in Second Language Learning and Teaching*, Vol. 8. 2018/2, 219–246. <https://doi.org/10.14746/ssllt.2018.8.2.3>
- ²⁸ Woolley: Reading comprehension ...
- ²⁹ Gyarmathy Éva: Gondolatok térképe, *Tanf-Tanf*, 6. évfolyam, 2001/18–19, 108–115. <https://avkf.hu/wp-content/uploads/2020/02/Gondolatok-t%C3%A9rk%C3%A9pe.pdf> (Letöltés: 2025.09.29.)
- ³⁰ Magyar Andrea – Habók Anita: Szövegfeldolgozás grafikus szervezők segítségével, *Módszertani közlemények*, 58. évfolyam, 2018/4, 9–18. <https://ojs.bibl.u-szeged.hu/index.php/modszertani-kozlemenyek/article/view/35447/34486> (Letöltés: 2025.09.29.)
- ³¹ Woolley: Reading comprehension ...
- ³² Duke – Martin: Best practices...
- ³³ Woolley: Reading comprehension ...
- ³⁴ McGregor, Tanny: *Comprehension Connections: Bridges to Strategic Reading*, Heinemann, 2007.

- ³⁵ Steklács János: *Az olvasás kis kézikönyve szülőknek, pedagógusoknak: A funkcionális analfabetizmustól az olvasási stratégiákig*, Budapest, OKKER Kiadó, 2009.
- ³⁶ Uo.
- ³⁷ Zsigmond István – Porche Éva: *Olvasási stratégiák*, Pro-Print Kiadó, 2009.
- ³⁸ Uo.
- ³⁹ Uo.
- ⁴⁰ Uo.
- ⁴¹ Gróf Péter – Szabados György: *Történelem 5. az általános iskolások számára*, Oktatási Hivatal, 2020. <https://www.scribd.com/document/498039411/torikonyv5> (Letöltés: 2025.09.29.)
- ⁴² Fejes József Balázs et. al.: Nem érti, amit olvas! ...
- ⁴³ Okkinga et. al.: Effectiveness of reading-strategy interventions...; Steklács János: PISA 2015 után, PISA 2018 előtt. A szövegértő olvasás fejlesztésének, tanításának feladatai, *Könyv és Nevelés*, 20. évfolyam, 2018/1, 30–49. https://epa.oszk.hu/03300/03300/00013/pdf/EPA03300_konyv_es_neveles_2018_1_030-049.pdf (Letöltés: 2025.09.29.)
- ⁴⁴ Nagy József: A szóolvasó készség fejlődésének kritériumorientált diagnosztikus feltérképezése, in Józsa Krisztián (szerk.): *Az olvasási képesség fejlődése és fejlesztése*, Budapest, Dinasztia Tankönyvkiadó, 2006, 91–106.

